Datum
19 november 2026

Onderwerp
Position paper voor RTG *Effectief armoedebeleid* op 26 november 2026

Visie VNG en Divosa op duurzame armoededienstverlening

Het huidige stelsel van armoededienstverlening is in de loop der jaren steeds complexer geworden, zowel voor inwoners als voor professionals in de uitvoering. De veelheid aan landelijke en lokale regelingen maakt het voor inwoners moeilijk om overzicht te houden en de ondersteuning te vinden die aansluit bij hun behoeften. Ook voor uitvoerend professionals leidt deze complexiteit tot uitdagingen in het bieden van samenhangende en effectieve dienstverlening.

Als VNG en Divosa willen we deze situatie doorbreken. Dit hebben we gedaan door het publiceren van een eigen essay 'Bestaanszekerheid als Belofte' en een gezamenlijke Verklaring Bestaanszekerheid die op 3 december 2025 tijdens de Top Bestaanszeker Nederland aan Eerste en Tweede Kamerleden is aangeboden. In dit kader heeft Divosa in opdracht van de VNG een verkenningsonderzoek naar armoededienstverlening verricht waaruit blijkt dat duurzame verbetering wordt bereikt door het stelsel opnieuw te organiseren vanuit een gezamenlijke visie op bestaanszekerheid en armoededienstverlening met inachtneming van de rolverdeling tussen Rijk en gemeenten.
We streven naar een eenvoudiger, toegankelijker en doelgerichter stelsel van armoededienstverlening, waarin de behoeften van de inwoner centraal staan. Hiervoor willen we de uitvoerbaarheid en kwaliteit van gemeentelijke dienstverlening verbeteren, zodat professionals inwoners beter en gerichter kunnen ondersteunen.
Tegelijkertijd begint een effectief stelsel op landelijk niveau met een toereikend, voorspelbaar en stabiel inkomensstelsel dat inwoners voldoende zekerheid biedt om in hun levensonderhoud te voorzien. En wordt het in balans gebracht door toegankelijke en betaalbare basisvoorzieningen (wonen, zorg, nutsvoorzieningen, kinderopvang). Een duurzame aanpak van armoede vraagt om een heldere rolverdeling en een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het Rijk (als stelselverantwoordelijke) en gemeenten (als vangnet en verbinder), waarbij bestaanszekerheid aan de basis staat.

Alleen dan kunnen we het stelsel overzichtelijker, eenvoudiger en effectiever organiseren om de bestaanszekerheid te borgen van inwoners in een kwetsbare positie.

➔ **Werk als één overheid aan effectieve armoededienstverlening**

Basisdienstverlening armoededienstverlening

Juist omdat we afhankelijk zijn van elkaar voor een effectieve armoededienstverlening, hebben we allemaal onze rol te pakken. En in plaats van elkaar te wijzen op elkaars rol en verantwoordelijkheid, erkennen gemeenten in *De Verkenning* waar zij zelf de verantwoordelijkheid hebben te nemen. Namelijk; hoe richten we het vangnet in, hoe toegankelijk is dit en hoe bejegenen we de inwoner? Hoe zorgen we er voor, op het moment dat een inwoner tussen wal en schip dreigt te komen, dat we voorbij het aanbod van regelingen kunnen kijken en iemand kunnen

ondersteunen, aangezien armoede veel meer is dan een gebrek aan geld? Kortom, gemeenten hebben een stap te zetten in kwalitatieve dienstverlening dicht bij de inwoner georganiseerd, zodat ongelijke situaties, ongelijk behandeld worden waardoor iedereen een gelijk perspectief heeft om armoede te ontstijgen.

Divosa en VNG willen werken aan een basisdienstverlening armoededienstverlening om vanuit gemeenten vorm te geven aan deze autonome taak. Wat is kwaliteit en hoe werken we aan de volgende elementen:

- vraaggestuurde dienstverlening;
- bredere begeleiding van mensen in armoede;
- eenvoudige toegang;
- samenwerking met maatschappelijke partners;
- professioneel vakmanschap.

Gemeenten investeren momenteel stevig in proactieve dienstverlening om te voorkomen dat inwoners uitkeringen, regelingen en voorzieningen mislopen waarop zij recht hebben. Een stap zetten in kwaliteit van dienstverlening is ook essentieel met het oog op Proactieve Dienstverlening. Gegevensuitwisseling en proactief benaderen en ondersteunen bij regelingen, moet samenkomen met deze vijf elementen van kwalitatieve dienstverlening om een hoger bereik en hoger gebruik te realiseren en te behouden. Door inwoners eerder te bereiken, worden financiële en sociale problemen sneller aangepakt, neemt de bestaanszekerheid toe en groeit het vertrouwen in de overheid.

➔ ***Hiervoor zijn gemeenten aan zet.***

Herziening Bijzondere Bijstand

De bijzondere bijstand is binnen de Participatiewet een medebewindstaak, uitgevoerd door gemeenten die voor bijzondere, onverwachtse gevallen buiten de landelijke norm een passende individuele oplossing bieden. Door hier ook betere normen te verbinden aan de bijzondere bijstand, kunnen gemeenten deze medebewindstaak op een meer gelijke manier uitvoeren. Daardoor komt er meer gelijke behandeling in gelijke gevallen.

Afgelopen jaren hebben we de bijzondere bijstand zien verbreden naar ondersteuning die niet in het karakter van het financiële vangnet voor onverwachtse uitgaven past. Denk hierbij aan de studietoeslag, de gemeentepolis en beschermingsbewind.
Daarnaast is de financiële opbouw van de bijzondere bijstand onduidelijk en ontoereikend. De ontoereikendheid in financiering kan twee gevolgen hebben. Allereerst minder middelen en daarmee minder sturing op autonome taken zoals armoededienstverlening. Anderzijds kan het effect hebben op keuzes op bijvoorbeeld doelgroep of toegang. Daarom onderzoekt een externe partij in opdracht van de VNG de financiering van de Bijzondere Bijstand om het gesprek met het Rijk te voeren over uitvoering en randvoorwaarden. De wetgever kan een medebewindstaak nader inkaderen door de normen aan te scherpen. Bij taken in het medebewind horen dekkende kosten.

➔ ***Gemeenten en Rijk hebben hier gezamenlijk een stap in te zetten en hebben beiden een eigen verantwoordelijkheid te nemen.***

Ontwikkeling van een landelijk armoedekader
Samen met het Rijk, gemeenten, maatschappelijke- en publieke organisaties en de wetenschap stellen we een landelijk armoedekader vast, bedoeld voor gedeelde waarden, doelen, ambities en minimumnormen voor een minimale en menselijke levenstandaard. Het gaat niet om volledige uniformering van regelingen. Het gaat erom als één overheid te kunnen handelen, beter te kunnen samenwerken en beter te kunnen sturen op het vraagstuk vanuit eenzelfde kader of beeld. Enkel op deze manier liggen gedeelde ambities binnen ons bereik. Bij het opstellen van het kader wordt aangesloten bij de aanbevelingen van de Commissie Sociaal Minimum.

➔ ***Hiervoor is breed bestuurlijk draagvlak nodig. Gemeenten willen hier bestuurlijk een rol in pakken.***

Nieuwe blik op inkomen
Een onderdeel dat we beet moeten pakken vanuit het landelijk armoedekader is de manier waarop er naar inkomen gekeken wordt. We meten armoede enkel door hetgeen dat er op de rekening komt en zien dat bestaanszekerheid wordt verengd naar de ondersteuning om alle geldstromen/regelingen optimaal te gebruiken. De discussie binnen het armoedebeleid bij gemeenten en het Rijk gaat vaak over het gelijktrekken van toegang voor mensen met een inkomen van 100%, 120% of 130% van het sociaal minimum. Dit is een verouderde blik op wat er gaande is.

Gezien de nieuwe armoededefinitie (NIBUD, CBS) waarin de intensiteit van armoede zichtbaar is geworden waarbij uitgaven een veel grotere rol lijken te spelen dan inkomen, zouden de inkomensgrenzen (en het gelijktrekken daarvan) ook niet meer het centrum moeten zijn van deze discussie. Rondkomen, armoede en betaalbaarheid heeft ook alles te maken met uitgaven. Besteedbaar inkomen zou veel centraler moeten komen te staan, waarbij niet enkel het opplussen van inkomen via toeslagen, uitkeringen of wettelijk minimum loon, maar ook het verlagen van uitgaven voor basisvoorzieningen zoals zorg, onderwijs, energie en wonen onderwerp van gesprek moet zijn. Zo is voor een effectieve armoededienstverlening het niet meer leidend hoeveel geld er binnen komt op de rekening, maar komt centraal te staan wat er waaraan besteed kan worden.

Tot slot
Wij zien deze verkenning en de vervolgacties als een belangrijk bouwsteen om een menswaardig bestaan van onze inwoners veilig te stellen. We hebben wat te doen. Gemeenten. Rijk. Maatschappelijke organisaties. Samen. Vanuit de eigen verantwoordelijkheid.

➔ ***Wij willen graag met u de voorgestelde stappen zetten om samen te komen tot een effectieve en duurzame armoededienstverlening.***